

VANJSKO-TRGOVINSKA RAZMJENA POLJOPRIVREDNO- PREHRAMBENIH PROIZVODA IZMEĐU HRVATSKE I SRBIJE

Bošnjak, Zrinka

Master's thesis / Diplomski rad

2013

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj
Strossmayer University of Osijek, Faculty of agriculture / Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku, Poljoprivredni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:151:256373>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-18**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

1. UVOD

U radu će se analizirati vanjsko-trgovinsku razmjenu poljoprivredno prehrambenih proizvoda između Hrvatske i Srbije. Analiza je provedena za zadnjih pet godina, odnosno od 2008. do 2012. godine. Cilj diplomskog rada bio je utvrditi strukturu vanjskotrgovinske razmjene i carina između Hrvatske i Srbije. Republika Hrvatska i Srbija povezane su ne samo poviješću nego i vrlo sličnim geografskim i klimatskim obilježjima.

Iz povijesnih razloga stanovništvo obaju država jedno je od etnički najraznolikijih u Europi. Obje su strane granice u prošlosti bile dijelom Otomanskog i Habsburškog carstva, te je dolazilo do migracija iz susjednih zemalja. Ratom u 90.-tim godinama prošlog stoljeća prekinute su brojne kulturne, društvene i poslovne veze između dvaju susjednih zemalja. Iako se te veze ponovno izgrađuju, još uvijek se nisu vratile na prijašnju razinu.

U području poljoprivrede, Hrvatska i Srbija su konkurentne. Obje države imaju svoje konkurentne prednosti. Prednost Republike Hrvatske je na strani prerađivačke industrije, dok je prednost Srbije u velikoj proizvodnji svježeg voća i povrća.

Poljoprivredne površine u Republici Hrvatskoj (prema ARKOD-u) iznose oko 2.955.728 ha, dok su obradive površine 2.150.000 ha. Žitarice zauzimaju oko 600.000 ha, industrijsko bilje oko 146.000 ha, povrtne kulture oko 35.000 ha, te krmne kulture oko 101.000 ha. Voćnjaci zauzimaju oko 46.000 ha, a vinogradi oko 31.000 ha.

Po prirodnim potencijalima Srbija ima uvjete za razvoj raznovrsne poljoprivredne proizvodnje (biljne i stočarske) i to: žitarice, industrijsko bilje, voće i povrće, sjemensko i sadno bilje, ljekovito bilje, krupna i sitna stoka. Srbija od poljoprivrede ostvaruje više od 15% BDP-a. To joj je jedina djelatnost u kojoj ostvaruje suficit u robnoj razmjeni s inozemstvom. Od ukupnih poljoprivrednih površina (5.115.000 ha) obrađuje se 83,1% ili 0,57 ha po stanovniku. U privatnom vlasništvu je 85,4% obradive zemlje. Ratarstvo pokriva domaće potrebe žitaricama, šećerom i uljem uz izvozne viškove (kukuruz, šećer, ulje). Voćnjaci se prostiru na 246 000 ha, a glavni proizvodi su malina i šljiva. Stočarstvo je najintenzivnija grana poljoprivrede i Srbija ima tendenciju u uzgoju svinja, goveda i ovaca. Po strukturi vrijednosti poljoprivredne proizvodnje, 58% se odnosi na biljnu proizvodnju, a 42% na stočarsku proizvodnju.

U središtu Strategije razvoja poljoprivrede Srbije su tržišno orijentirana obiteljska gospodarstva na koja su usmjerene državne mjere poticaja (davanje zemljišta u zakup, krediti).

Republika Hrvatska u vanjsko-trgovinskoj razmjeni poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u zadnjih pet godina odnosno od 2008. do 2012. godine sa Srbijom ostvaruje pozitivnu bilancu, iako se ona iz godine u godinu mijenja. Isto tako mijenjaju se i prehrambeni proizvodi koji su predmet izvoza, odnosno uvoza u Srbiju.

Pošto Republika Hrvatska ulaskom u Europsku Uniju izlazi iz CEFTA-e, Srbija tu vidi svoju veliku priliku, odnosno dosadašnja tržišta Hrvatske preuzet će Srbija.

Srbija je članica CEFTA-e (Central European Free Trade Agreement) od 2006. godine dok je Hrvatska postala njenom članicom od 6. prosinca 2002. godine kao i Albanija, Bugarska, Crna Gora, Makedonija, Moldava, Rumunjska i Kosovo.

Zabrana diskriminacije proizvoda iz različitih zemalja članica, nesmetano kretanje roba i usluga preko administrativnih granica i jaka konkurencija, osnovna se ekonomska načela Europske Unije. Postizanje ovih kriterija na jednom manjem, homogenom tržištu pomoći će zemljama članicama CEFTA-e da se što bolje pripreme za tržišnu ekonomiju i konkurenciju unutar Europske Unije.

Sporazum CEFTA je zamijenio mrežu od čak 32 aranžmana o slobodnoj trgovini u području jugoistočne Europe.

CEFTA sporazum ima devet aneksa. Među njima su liste industrijskih i poljoprivrednih proizvoda, koji nisu u potpunosti liberalizirani stupanjem na snagu. Sporazum CEFTA određuje da se ukinu sva kvantitativna ograničenja, carine i druga davanja između zemalja regije, što bi se trebalo dogoditi u narednim godinama.

Proizvođači hrane iz Hrvatske ulaskom u EU gube pogodnosti tržišta CEFTE: Srbije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Makedonije, Albanije, Kosova i Moldavije, te će na naše prehrambene proizvode ove zemlje uvesti carine. Europska komisija pregovara sa CEFTOM da se Hrvatskoj odobre dodatne pogodnosti ili ostave stare carine. Hrvatska bi u suprotnom bila dosta pogođena, jer najviše svojih prehrambenih proizvoda izvozi u Bosnu i Hercegovinu, Srbiju i Makedoniju.

2. MATERIJAL I METODE

Da bi se utvrdila struktura vanjsko-trgovinske razmjene poljoprivredno-prehrambenih proizvoda između Hrvatske i Srbije, korišteni su raznovrsni izvori. Pošto je to vrlo opširna ali i nam pogotovo stanovnicima istočne Slavonije vrlo bliska tema, materijal i metode rada su bile raznovrsne.

Proces istraživanja sastojao se od prikupljanja relevantne literature, izvješća o vanjskotrgovinskoj razmjeni, te analize i sinteze dobivenih podataka.

Provodeći istraživanje za diplomski rad, moram naglasiti da sam najviše podataka dobila od Hrvatske gospodarske komore, Državnog zavoda za statistiku, te od Carinske uprave.

Korišteni su podaci koji se odnose na izvoz i uvoz iz Republike Hrvatske koji je izražen u američkim dolarima (USD). Također su korišteni tablični prikazi gdje je uvoz i izvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda prikazan i u količinskim iznosima. Radi lakšeg i preglednijeg snalaženja prikazana je i struktura vanjsko-trgovinske razmjene poljoprivredno-prehrambenih proizvoda.

Unatoč dostatnoj literaturi, moram naglasiti da mi je Internet, kao i literatura koju je korištena za pripremanje ispita na Poljoprivrednom fakultetu u Osijeku bio od najveće pomoći.

Radi lakšeg i pristupačnijeg prikazivanja podataka, korišten je prikaz pomoću tablica. Pomoću prikaza tablica i grafikona na što detaljniji, precizniji i točniji način došlo se do određenih zaključaka.

3. VANJSKO-TRGOVINSKA RAZMJENA HRVATSKE I SRBIJE

3.1. Pojam i značenje vanjske trgovine

Vanjska trgovina je dio cjelokupne trgovine, te predstavlja razmjenu proizvoda i usluga među poslovnim partnerima iz dviju ili više zemalja, odnosno dvaju ili više carinskih područja. Pri prijelazu carinske granice zemlje koja prodaju, posrijedi je izvoz, a za onoga na čiji teritorij ulazi predmet kupoprodaje to je uvoz. Osnovna funkcija vanjske trgovine je pribavljanje proizvoda i usluga za potrebe pučanstva i gospodarstva te plasman proizvoda i usluga na strana tržišta. (Lončarić, 2012.)

Razlozi i motivi nastupa na strnom tržištu su različiti. Primjenom tehnologija s globalizacijom tržišta stvaraju se mogućnosti zaintenzivnu specijalizaciju, diverzifikaciju, korištenje ekonomije razmjera. Tehnologija sa svoje strane djeluje na ujednačavanje svjetskih standarda i usklađivanje želja, zahtijeva i ukusa potrošača s proizvodnim mogućnostima i izvorima (resursima) proizvođača. Glavni razlozi za poslovanje izvan nacionalnih granica su: produljivanje životnog ciklusa proizvoda, potpunije iskorištavanje kapaciteta, izbjegavanje konkurencije na domaćem tržištu, orijentacija na geografsku umjesto na proizvodnu diferencijaciju, te veća mogućnost zarade u inozemstvu. (Lončarić, 2012.)

3.2. Pojam i značenje carine

Carinska služba Republike Hrvatske ima dugu povijesnu tradiciju i njezin se kontinuitet može pratiti dulje od 8 stoljeća o čemu svjedoči jedna od najstarijih carinskih knjiga u europskoj – Dubrovački carinski statut iz 13. Stoljeća. U tadašnjem Dubrovniku carina je određivana prema vrijednosti robe (ad valorem), a tek u rijetkim slučajevima prema težini robe i poglavito je bila fiskalne naravi. (www.carina.hr/povijest/Povijest.aspx).

Hrvatska carina kakvu danas poznajemo ustanovljena je 1991. godine osamostaljenjem Republike Hrvatske.

Republika Hrvatska ima granične prijelaze prema: Italiji, Sloveniji, Mađarskoj, Srbiji, Crnoj Gori i Bosni i Hercegovini. Vanjsko-trgovinska razmjena Republike Hrvatske se odvija preko 80 graničnih, 54 pogranična, 13 sezonskih i 32 robno granična prijelaza. Ovaj posao obavlja više od 3.000 carinika na 17 carinarnica.

Carina je oblik posrednog poreza koji se obračunava i naplaćuje kad roba, na koju se plaća carina, prelazi carinsku granicu. Posredni se (indirektni) porezi obračunavaju, kako iz samog naziva proizlazi, posredno, prema činjenicama koje izražavaju poreznu snagu poreznog obveznika. Carina je državni prihod. Drugo značenje carine jest da je ona sredstvo zaštite domaće privrede od inozemne konkurencije. Carine dijelimo s obzirom na smjer kretanja roba na: uvozne carine, izvozne carine i tranzitne carine. S obzirom na svrhu, carine dijelimo na zaštitne carine, fiskalne i prohibitivne carine. (Baban, 1998.)

3.3 Pojam i značenje CEFTA-a

CEFTA (eng: Central European Free Trade Agreement) je višestrani (multilateralni) ugovor o slobodnoj trgovini. Puni naziv na hrvatskom jest Ugovor o izmjeni i dopuni i pristupanju Srednjoeuropskom ugovoru o slobodnoj trgovini. Skraćeni naziv jest CEFTA 2006. Stranke su Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Hrvatska, Makedonija, Moldavija, Srbija i Kosovo. Prije ulaska u Europsku uniju, stranke su bile i Češka, Mađarska, Poljska, Slovačka i Slovenija. Ugovor o osnivanju CEFTA-a-e potpisale su 21. prosinca 1992. Poljska, Mađarska i Čehoslovačka u Krakovu u Poljskoj. Slovenija se pridružila u siječnju 1996. Hrvatska se pridružila 6. prosinca 2002., te Makedonija i Srbija 2006. CEFTA je obuhvaćala prostore od Baltičkog mora do Jadranskog o Crnog mora te je imala tržište od približno 90 milijuna ljudi. Danas CEFTA 2006 obuhvaća tržište od otprilike 25 milijuna ljudi, i u svjetskoj trgovini sudjeluje s 0,2-0,3%. Ugovorom CEFTA 2006 stranke suse dogovorile da će razvijati odnose s EU te da će provoditi uzajamne trgovinske odnose u skladu s pravilima disciplinama Svjetske trgovinske organizacije bilo da su njezine članice ili ne. Razdoblje postupnog snižavanja carina u trgovini industrijskim proizvodima završilo je 31. 2008., a u prosincu 2010. šest strana (Albanija, Crna Gora, Hrvatska, Makedonija, Moldavija, Srbija) je parafiralo Dodatni protokol koji sadržava nove koncesije u trgovini poljoprivredno-prehrambenim proizvodima. (www.hgk.hr)

Hrvatska ulaskom u Europsku uniju izlazi iz CEFTA-a, dok Srbija tu vidi svoju budućnost. CEFTA za Srbiju stvara uvjete za privlačenje investicija, razvoj infrastrukture, poboljšanje poslovnog imidža Srbije i osiguravanje jeftinijih i kvalitetnijih proizvoda. Primjena sporazuma odlična je priprema za proces integracije Srbije i ostalih CEFTA članica u Europsku uniju. Do 2020. godine u Srbiji se ne očekuju bitnije promjene u dijelu izvoza. Udio Europske unije i Ruske Federacije trebao bi se povećati, a udio CEFTA-e smanjiti.

4. ANALIZA POLJOPRIVREDE HRVATSKE I SRBIJE

4.1. Značaj Hrvatske poljoprivrede

Hrvatsku poljoprivredu određuju tri različite geografske i klimatske cjeline: ravničarsko područje na sjeveru pod utjecajem kontinentalne klime, priobalno područje na jugu pod utjecajem sredozemne klime te planinski prostor u središnjem dijelu Hrvatske, a to omogućava proizvodnju brojnih poljoprivrednih proizvoda, od ratarskih i industrijskih kultura do vinograda te kontinentalnog i mediteranskog voća i povrća. Niska razina zagađenosti pogoduje razvoju ekološke proizvodnje. Značajan izvoz se ostvaruje sa žitaricama, duhanom, sjemenskom robom, ljekovitim biljem, mandarinama, tartufima, medom dok se uvozi južno voće, kava, živa govedina, svinje, soja, kakao, te izvan sezonsko voće i uljarice.

Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo sudjeluju s oko 7,2% u hrvatskom BDP-u. poljoprivredne površine u Republici Hrvatskoj zauzimaju 2.955.728 ha, od čega je oko 1.074.000 ha pogodno za poljoprivrednu proizvodnju. Oko 41% se odnosi na oranice i vrtove, 1,8% na voćnjake i 0,6% maslinika, dok su ostalo livade i pašnjaci (oko 54%).

Tablica 1. Pregled razvoj poljoprivrede

God.	Proizvodnja pšenice (000 tona)	Proizvodnja kukuruza (000 tona)	Goveda (000 grla)	Svinje (000 grla)	Ovce (000)	Perad (000)
1990.	1.602	1.950	829	1.573	751	17.102
1991.	1.496	2.388	757	1.621	753	16.512
1992.	658	1.358	590	1.182	539	13.142
1993.	887	1.672	589	1.262	525	12.697
1994.	750	1.687	519	1.347	444	12.503
1995.	877	1.736	494	1.175	453	12.024
1996.	741	1.886	461	1.197	427	10.993
1997.	834	2.183	451	1.176	453	10.945
1998.	1.020	1.982	443	1.166	427	9.959
1999.	558	2.135	438	1.362	488	10.871
2000.	865	1.190	427	1.233	528	11.256
2001.	812	1.733	438	1.234	539	11.747
2002.	823	1.956	417	1.286	580	11.665
2003.	506	1.280	444	1.347	587	11.778
2004.	801	1.932	466	1.489	721	11.185
2005.	602	2.207	471	1.205	796	10.640
2006.	805	1.935	483	1.489	680	10.088
2007.	812	1.425	467	1.348	646	10.053
2008.	858	2.505	454	1.104	643	10.015
2009.	936	2.183	447	1.250	619	10.787
2010.	681	2.068	444	1.231	630	9.470
2011.	782	1.734	446	1.233	639	9.523

Izvor: Statistički ljetopis 2012.

Iz tablice 1. je vidljivo da je devedesetih godina 20. stoljeća poljoprivreda zabilježila značajno opadanje proizvodnje, što je posljedica rata i tranzicije na tržišnu ekonomiju. Promatrajući proizvodnju pšenice u vremenu od 1990. godine do 2011., vidimo da proizvodnja kroz godine opada, te da je bila najmanja 1996. , te 2011. godine. Uspoređujući 1990. i 2011. godinu, vidimo da je 2011. godine proizvodnja pšenice manja za 48%.

Slično je i sa stočarskom proizvodnjom. Proizvodnja goveda, i peradi je uspoređujući 1990. i 2011. godinu manja za skoro 50%, dok je proizvodnja svinja pala za 22%, a proizvodnja ovaca za 15%.

4.2. Značaj poljoprivrede Republike Srbije

Srbija ima prema zadnjem popisu stanovništva iz 2002. godine 7.498.001 stanovnika, te spada u srednje naseljene europske države s prosječnom gustoćom naseljenosti od 111 st/km². (hr.wikipedia.org/wiki/Poljoprivreda). Nalazi se na površini od ukupno 8.840.000 hektara. Površina poljoprivrednog zemljišta obuhvaća 5.734.000 hektara (0,56 ha po stanovniku.) a na oko 4.867.000 hektara te površine te površine prostire se obradivo zemljište (0,46 ha po stanovniku). Oko 70 % ukupne površine Srbije čini poljoprivredno zemljište, dok je oko 30 % pod šumama. Povoljni prirodni i klimatski uvjeti pospješuju razvoj poljoprivrede. Ravničarsko područje Vojvodine, Kosovo Polja, Metohije, Pomoravlja, Posavine, Tamnave, Kruševačkog i Leskovačkog polja pogodni su za ratarsku i povrtlarsku proizvodnju. Brdoviti i brežuljkasti dijelovi povoljni su za razvoj voćarske, vinogradarske i stočarske proizvodnje. Brdsko-planinsko područje Zlatibora, Rudnika, Stare planine, Kopaonika i Šar-planine su pogodni za razvoj ovčarstva, govedarstva i šumarstva. U Srbiji ima oko 1.305.400 poljoprivrednika koji čine 17,3% ukupne populacija. Najrazvijenija grana poljoprivrede je stočarstvo (43%), i ratarstvo (42 %), zatim voćarstvo i vinogradarstvo (12%), a ostale kulture su zastupljene svega 3 %. U Srbiji dominira obiteljsko gospodarstvo, dok prosječna veličina komercijalne farme (poduzeća) iznosi 500-700 hektara. Obiteljska gospodarstva su isparcelirana, imaju izraženu naturalnu potrošnju, i znatno niži stupanj komercijalizaciju u odnosu na europ

ske farme. U Srbiji postoji mreža agrarnih organizacija kao što su komore, zadružni savezi, stručne organizacije i fondovi. (www.arhiva.srbija.gov.rs/cms/view.php).

Gospodarstvo Srbije je prije svega okrenuto Europskoj uniji i jugoistočnoj Europi. Regionalna usmjerenost je dijelom naslijeđena, ali je i racionalni gospodarski izbor koji treba poslužiti i kao važan instrument u procesu stabilizacije i pridruživanja te zemlje EU. Srbija je i članica važnih regionalnih gospodarskih inicijativa: SEI, SECI, SEECF, JJI. Eu JE najznačajniji trgovinski partner Srbije sa 54% udjela u ukupnoj razmjeni te države sa svijetom. Zadnjih godina i uvoz i izvoz u EU bilježe visoke postotke rasta, s tim da je brži rast uvoza od izvoza dodatno produbio trgovinski deficit. Komparativne se prednosti otvaraju i u proizvodnji biološki ispravne hrane visoke kvalitete s geografskim podrijetlom

i proizvedene na tradicionalan način, posebno ranog voća (jagodično-maline, jagode) i povrća, prerađevina od kontinentalnog voća (sokovi i đemovi), mesa i prerađevina, alkoholnih pića (vina i voćne rakije), biljnih masti i ulja, šećera i dr. Inače, u ukupnoj razmjeni s EU upravo poljoprivredni proizvodi čine polovicu i izvoz pokazuju tendenciju rasta. (www.mpriv.co.yu)

5. UVJETI POSLOVANJA SA SRBIJOM

5.1. Mogućnosti poslovne suradnje

Gospodarski odnosi Republike Hrvatske i Republike Srbije su od 2000. godine u stalnom su usponu. Na tržištu Srbije aktivno je više od 100 poduzeća koje su tvrtke kćeri poduzeća iz Republike Hrvatske ili koja predstavljaju hrvatske tvrtke. U Beogradu djeluje Predstavništvo Hrvatske gospodarske komore.

5.2. Zakonski okvir za trgovinsko poslovanje

Novi zakon o vanjskotrgovinskom poslovanju deklarira slobodu vanjske trgovine, ravnopravnost unutarnjeg i međunarodnog prometa i domaćih i stranih gospodarskih subjekata na domaćem i svjetskom tržištu, a pruža i sve mehanizme zaštite domaćeg gospodarstva, tržišta i ekonomije koje dopuštaju pravila WTO-a i EU. Zakon uređuje vanjsko-trgovinsko poslovanje i to prvenstveno kroz uvoz i izvoz roba. Usluge su samo okvirno obuhvaćene, dok su carinska pitanja uređena carinskim zakonom. U izradi zakona, kao poseban izazov, postavilo se usvajanje zakonodavne tehnike i terminologije koje odgovaraju međunarodnim i gospodarskim imperativima, a koji se prilagođeni domaćoj pravnoj regulativi. Usvajanjem zakona Srbija prihvaća univerzalna pravila o vanjskoj trgovini, a koja omogućavaju snažniju nazočnost domaćih gospodarstvenika na svjetskom tržištu, olakšani pristup stranih gospodarstvenika domaćem tržištu, a sve u znaku uspostave osnovnog principa slobodne vanjske trgovine.

Sloboda vanjske trgovine vezana je sa slobodu trgovine, pa da pravo na zaključenje vanjsko-trgovinskih ugovora ne može biti šire ni uže od prava na zaključenje ugovora o unutrašnjem prometu. U Srbiji se mogu zaključiti vanjsko-trgovinski poslovi pod uvjetima koji se primjenjuju na domaće pravne osobe. Svi vanjsko-trgovinski poslovi zaključuju se i izvršavaju slobodno, uz obvezu evidentiranja pojedinih ugovora. Obveza evidentiranja nije uvjet za zaključenje posla. Najveći dio zakona uređuje ograničenja slobodne vanjske trgovine. Sva dozvoljena ograničenja utvrđena su u skladu sa pravilima WTO i EU.

Dakako, treba naglasiti i značaj CEFTE-e, koji je bitan i za Hrvatsku i za Srbiju, jer omogućava slobodan protok roba, usluga i proizvoda.

Najvažniji porezni oblici u Srbiji su: porez na dohodak, porez na dobit poduzeća, porez na dodatnu vrijednost i trošarine.

5.3. Carinski sustav

U posljednjih nekoliko godina došlo je do značajnog smanjenja carinskih stopa Srbije. Carinska stopa kreće se u rasponu od 0% do 15 %, ovisno o vrsti robe koja je predmet uvoza, zbog zaštite domaće proizvodnje. Istovremeno sa zemljama regije potpisani su ugovori o slobodnoj trgovini, a nakon ratifikacije CEFTA-e, objedinjen je u

jedinstven ugovor. Opće je mišljenje da carinska stopa nije prepreka u razvoju poslovnih aktivnosti, s obzirom da je ista harmonizirana i svedena na prosjek koji imaju zemlje u procesu stabilizacije i pridruživanja ili pak zemlje kandidati.

5.4. Postupak uvoza roba i usluga u Srbiji

Sa Hrvatskom je ugovor o slobodnoj trgovini potpisan 23. prosinca 2003. godine, a izmjene i dopune 14. siječnja 2004. u Zagrebu. Ugovor ima simetričan karakter koji podrazumijeva slobodnu razmjenu oko 70% industrijskih proizvoda, dok se 30% proizvoda nalazi na listi osjetljivih proizvoda za koje se carina snižava postupno od osnovnog nivoa prema utvrđenoj dinamici:

- Stupanjem ugovora na snagu na 60%
- Od 1. siječnja 2005. na 40%
- Od 1. siječnja 2006. na 20%
- Od 1. siječnja 2007. na 0%

Kod poljoprivrednih proizvoda treba napomenuti da su sporazumom obuhvaćeni svi poljoprivredno-prehrambeni proizvodi iz poglavlja 1-24 carinske tarife. Sam tretman uvoza ovih proizvoda definiran je protokolom 2. ugovora iz 3. aneksa. Po korištenju uvoznih kvota naplaćuje se carina po principu najpovlaštenije nacije. Ova lista obuhvaća preko 50 grupa najvažnijih proizvoda, što predstavlja oko 50% tarifnih pozicija u grupi poljoprivredno-prehrambenih proizvoda. Sastavni dio ugovora, odnosno njegovih izmjena i dopuna, predstavljaju pročišćene liste osjetljivih industrijskih i poljoprivrednih proizvoda.

Vanjskotrgovinsko poslovanje u Srbiji uređeno je Zakonom o vanjskotrgovinskom poslovanju i Carinskim zakonom. Za sve faze carinskog postupka koriste se standardni komercijalni i transportni dokumenti kao što su: TIR, ATA, CIM itd. Uvozna dokumentacija mora biti prevedena na srpski jezik. U vanjskoj trgovini uvijek postoji mogućnost da određena strana, država ili organizacija zahtijeva poseban dokument države porijekla, kakav nije predviđen odgovarajućim domaćim propisima. Zakon utvrđuje i mogućnost uvođenja sanitarnih, veterinarskih i fitosanitarnih uvjeta za izvoz, uvoz i tranzit robe i utvrđuje da roba pri uvozu mora zadovoljavati tehničke propise i propise za puštanje robe u promet, odnosno da se može uvoziti niti izvoziti roba koja u Srbiji nije u prometu, pri čemu je tranzit takve robe uglavnom dozvoljen. Početkom 2001. godine ukinute su uvozne kvote za proizvode bez obveze podmirenja carinskih dugovanja, rezervnih dijelova i komponenti za održavanje uvozne opreme, nove opremei ostalog koji su udio u stranoj investiciji.

Zabrana uvoza roba ima cilj zaštiti domaće proizvođače, u slučaju bitnog povećanja uvoza određene robe koji dovodi ili može dovesti do ozbiljne štete za domaće proizvođače, pod uvjetom da takva šteta dovodi ili može dovesti do općeg slabljenja domaće proizvodnje. Mjere zaštite od prekomjernog uvoza ne mogu se primjenjivati duže od osam godina, a tijekom primjene neophodno je prilagođavanje domaće proizvodnje

novonastalim uvjetima. U suprotnom, kao i kada se pokaže da mjera više nije neophodna, primjena se obustavlja, čime se postiže uvećana dimenzija domaće proizvodnje.

Nadzor uvoza i izvoza vrši služba platnog prometa Narodne banke Srbije i carinski organi koji dostavljaju izvješće Ministarstvu trgovine, turizma i usluga.

Uvozni kontingenti/kvote/zaštitne mjere mogu se uvesti samo ako se uvođenjem dodatnog novčanog opterećenja (dodatne carine) ne može postići potreban učinak, što je jedan od osnovnih principa WTO-a. količinska ograničenja izvoza i uvoza mogu se uvesti samo u limitirano propisanim slučajevima, pri čemu je Vladi ostavljeno dovoljno široko ovlaštenje u procjeni svakog konkretnog slučaja, pod uvjetom poštivanja pravila i prakse WTO-a i EU.

Antidampinške i kompenzacijske mjere su dodatne uvozne pristojbe koje se mogu uvesti radi sprečavanja učinaka uvoza dampinške ili subvencionirane robe. Ipak, kako postoji mogućnost prihvaćanja obveze povećanja cijene, kao i mogućnost uvođenja privremenih mjera, u uvodnoj odredbi rabljen je i izraz „mjera u sklad sa pravilima WTO-a i EU.

Uvozne, izvozne i tranzitne dozvole također se mogu uvesti samo u ograničeno propisanim slučajevima, na zahtjev koji se podnosi Ministarstvu za ekonomske odnose s inozemstvom, ili u posebnim slučajevima, drugom nadležnom organu.

Kompanije koje izvoze svoje proizvode u Srbiju plaćanje mogu regulirati na slijedeći način: avansno, akreditivom ili otvaranjem LC-a (Letter of Credit).

Uobičajeni paritet isporuke robe u Srbiji je FOB, a prilikom uvoza robe prihvatljiva je varijanta kroz angažman lokalnog distributera isto kao i putem veletrgovca. (hgd.mvpei.hr/gospodarski_prikaz/srbija)

5.5. Postupak uvoza roba i usluga u Hrvatskoj

Pristupanje sa stranom robom prilikom unosa u carinsko područje Republike Hrvatske regulirano je odredbama carinskog zakona, te odredbama uredbe za provedbu zakona. Sva roba koja se unosi na carinsko područje Republike Hrvatske podliježe mjerama carinskog nadzora od trenutka njezina unosa, te je za istu potrebno zahtijevati carinski dopušteno postupanje ili uporaba robe. Carinski dopušteno postupanje ili uporaba robe zahtijeva se podnošenjem carinske deklaracije za odnosni carinski postupak ili postupanje odnosno uporabu robe, pod uvjetom da je i podnesena roba na koju se deklaracija odnosi. Pri tome, roba se pri unosu u carinsko područje Republike Hrvatske stavlja u provozni postupak kojim se roba radi carinjenja odnosno stavljanja u neki od zahtjevnih carinskih postupaka upućuje određenoj carinskoj ispostavi. Roba se prilikom carinjenja može staviti u jedan od slijedećih carinskih postupaka ili postupanja: provoz, puštanje robe u slobodni promet, neki od carinskih postupaka s gospodarskim učinkom: postupak carinskog skladištenja, postupak unutarnje proizvodnje, postupak preradbe pod

carinskim nadzorom, postupak privremenog uvoza, postupak vanjske proizvodnje, izvoz, unos robe u slobodnu zonu ili slobodno skladište.

U izvoznom postupku odobrava se iznošenje robe iz carinskog područja Republike Hrvatske. Sva domaća roba namijenjena izvozu mora se staviti u izvozni postupak. Izvozni postupak u pravilu se obavlja jedinstvenom carinskom deklaracijom (JCD).

Hrvatska je prve ugovore o slobodnoj trgovini počela primjenjivati u drugoj polovici 1990-tih godina. Međutim veća liberalizacija poljoprivredne trgovine nastupila je nakon ulaska Republike Hrvatske u Svjetsku trgovinsku organizaciju u studenom 2000. Protokolom o pristupanju Republike Hrvatske utvrđene su, između ostalog:

- Najviše dozvoljene visine carina koje Republika Hrvatska može primjenjivati pri uvozu poljoprivrednih, prehrambenih i ribarskih proizvoda,
- Uvjeti povlaštenog uvoza za pojedine proizvode u okviru tzv carinskih kvota,
- Zabrana korištenja izvoznih subvencija

Visine carina koje se naplaćuju pri uvozu u Republiku Hrvatsku (osnovnih i povlaštenih carina) po zemljama i proizvodima, te pregled svih carinskih kvota, objavljuje se svake godine u Narodnim novinama kao Uredba o carinskoj tarifi.(www.mps.hr)

5.6. Carinska tarifa

Pri obračunu i naplati carine na robu koja se uvozi u Republiku Hrvatsku primjenjuju se stope carina, utvrđene Carinskom tarifom. (NN 143/2011). Uvoz i izvoz poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, grupiran je u 24 carinske tarife i to po brojevima od 01 do 24.

01 - žive životinje

02 – meso i klaonički proizvodi

03 –ribe, ljuskari, mekušci i ostali beskičmenjaci

04 – mlijeko i mliječni proizvodi, jaja, med

05 – proizvodi životinjskog porijekla nespomenuti

06 – drveće, lukovice, cvijeće

07 – povrće, korijenje i gomolji zajelo

08 – voće za jelo, kore dinja i agruma

09 – kava, čaj i začini

10 - žitarice

- 11 – proizvodi mlinske industrije, slad, škrob
- 12 – uljano sjemenje i plodovi, ljekovito bilje...
- 13 – šelak, gume, smole...
- 14 – biljni materijal za pletariju
- 15 – biljne masti i ulja
- 16 – prerađevine od mesa
- 17 – šećer i proizvodi od šećera
- 18 – kakao i proizvodi od kakaa
- 19 – proizvodi na bazi žitarica i škroba
- 20 – proizvodi od voća i povrća
- 21 – proizvodi za hranu razni
- 22 – pića, alkoholi i ocat
- 23 – hrana pripremljena za životinje
- 24 – duhan i prerađeni nadomjesci duhana

Svaka carinska tarifa se sastoji od više carinskih oznaka kako bi se lakše kontrolirao i naplatila carina za određene proizvode.

Tablica 2. Carinske kvote za robu uvezenu iz Srbije

Naziv	Tarifna oznaka	Carinska kvota (tona)	Preferencijalna stopa carine unutar kvote (%)	Stopa carine na uvoz količina izvan kvote
Govedina ostala	010229 osim 01022941 i 01022949	500	0	Osnovna stopa carine
ostala za klanje	01022941 01022949	4800	0	5%
Svinje dom.za mase. 50 kg ili veće	010392	400	0	15%
Pilići za nesilice Kokoši vrste Gallus	01051191 01059400	200	0	5%
Meso od životinja vrste goveda, svj.ili rashl.	0201	1000	0	20%
Meso od životinja	0202	400	0	20%

vrste goveda,smrznuto				
Svinjsko meso, svježe, rashl.ili smrznuto	0203	400	0	20%
Ovčje ili kozje meso, svježe, rashl. Ili smrznuto	0204	400	0	10%
Meso i jestivi klon.proiz.od peradi	0207	600	0	Osnovna stopa carine
Šunke,plečke...	021011			
Prsa sa potrbuš..	021012	200	0	20%
Ost.od.dom.svinja	021019			
Meso od ž.vrs.go	021020			
Mlijeko,vrhnje..	0401	100	0	20%
Mlij.i vrh,koncentr. Ili s dodat. šećera	0402	100	5	20%
Sir i skuta	040610			
Strug.sir ili sir	040620	500	0	Osnovna stopa carine
Toplj.s.,nestrug...	040630			
Ostali sir	040690			
Jaja per. i pt.jaja	0407	100	0	20%
Jaja per.i pt.jaja,bez ljuske.	0408	100	0	15%
Krump.svj.ili rashlađeni, ostali	070190	4000	0	10%
Rajčica svježa ili rashlađena	07020000	400	0	20%
Crveni lik,luk kozjak,češnjak,poriluk i ost.vrste	0703	100	0	15%
Kupus,cvjetača,kor..	0704	200	0	15%
Salata glavatica	07051100	200	0	5%
Salata glav.,ostala	07051900			
Mrkva,postr.repa	0706	200	0	15%
Krastavci i kornišoni, svj. ili rashlađeni	070700	400	0	15%
Grožđe svježe	080610	100	0	10%
Lubenice	08071100	1000	0	15%
Jabuke	080810	400	0	15%
Pšenica i suražica za sjetvu	100191 10019900	60000	0	20%
Kukuruz ostali	10059000	100000	0	20%
Kobasice i slični pr. od mesa	160100	200	0	20%
Homogenizirani proiz. od kok.vrste Gallus od živ.vrste goveda	16021000 160232 do 160250	900	0	20%
Šećer od šećerne trske ili šeć.repe	1701	200	20	Osnovna stopa carine

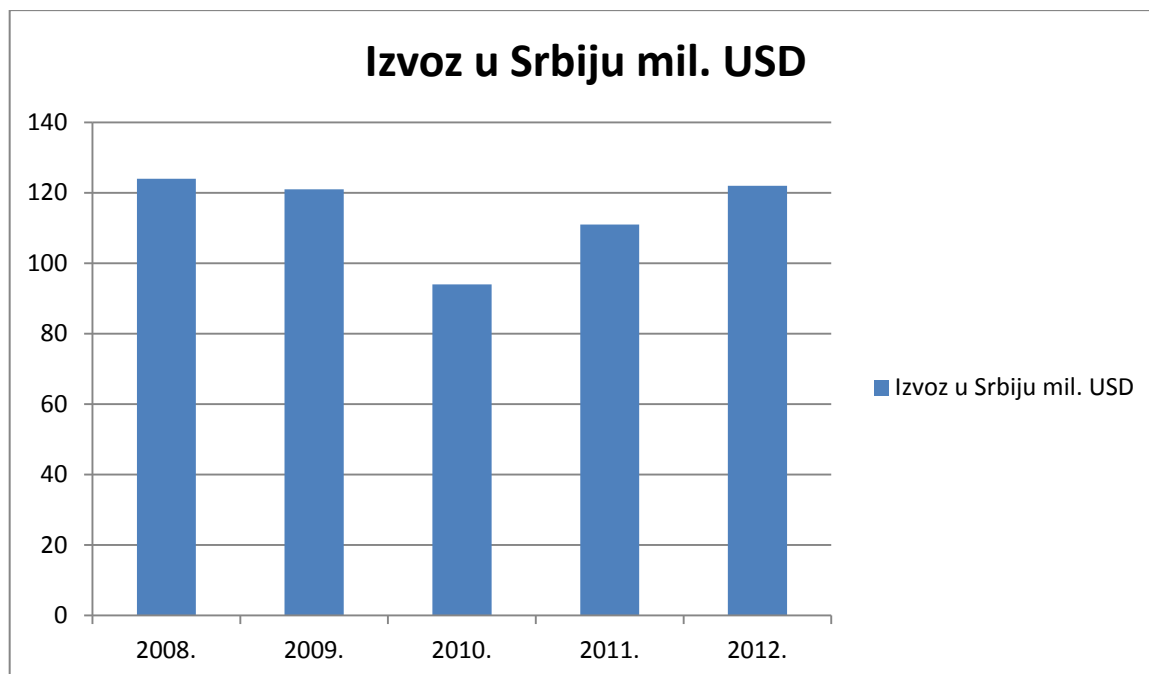
Ost.šećeri,uključ.kem.čistu laktozu,maltozu...	1702	100	0	5%
Vino od svj.grožđa,uklj.pojačano vino;mošt	2204	1000	0	15%
Neprerađeni duha,duhanski otpaci	2401	200	0	Osnovna stopa carine
Cigara, cigarilosi i cigarete, od duhana	2402	25	10	Osnovna stopa carine
Ostali prerađeni duhan i prerađeni nadomjesci duhana	2403	100	5	Osnovna stopa carine

Izvor: Uredba o carinskoj tarifi za 2012. godinu

Tablica 2. nam prikazuje carinsku kvotu, preferencijalnu stopu carine unutar kvote (5, 10 i 20 %), te stopu carine na uvoz količina izvan kvote. Pojam carinske kvote nam govori koliki je godišnji dozvoljen uvoz u tonama određenog proizvoda. Preferencijalna stopa carine unutar kvote nam kazuje koliko % carine se naplaćuje unutar dozvoljene carinske kvote. Što se tiče poljoprivredno prehrambenih proizvoda, iznos ove stope carine je većinom 0%, osim u slučajevima uvoza: mlijeko i vrhnje, koncentrirani ili s dodatnim šećerom ili drugim sladilima (tarifna oznaka 0402) gdje ova carina iznosi 5%. Zatim šećer od šećerne trske ili šećerne repe i kemijski čista saharoza, u krutom stanju ili sirovi šećer bez dodatka aroma ili tvari za bojanje (tarifna oznaka 0402), gdje je ova stopa 20%. 1% preferencijale stope se obračunava i naplaćuje za cigare, cigarilose i cigarete, od duhana ili od nadomjestaka duhana (tarifna oznaka 2402), te 5% na ostali prerađeni duhan i prerađeni nadomjesci duhana, homogenizirani i rekonstituirani duhan; duhanski ekstrakti i esencije-duhan za pušenje neovisno sadrži li nadomjeske duhana u bilo kojem omjeru (tarifna oznaka 2403). Stopa carine na uvoz količina izvan kvote je također različita. Na neke proizvode se primjenjuje osnovna carinska stopa, dok se na neke primjenjuju stope od 5 %, 10 %, 15% i najveća stopa od 20%. Osnovna stopa carine nam govori da se na određene proizvode naplaćuje carina po stopi koja vrijedi za tu određenu vrstu robe.

6. VANJSKO-TRGOVINSKA RAZMJENA POLJOPRIVREDNIH IPREHRAMBENIH PROIZVODA

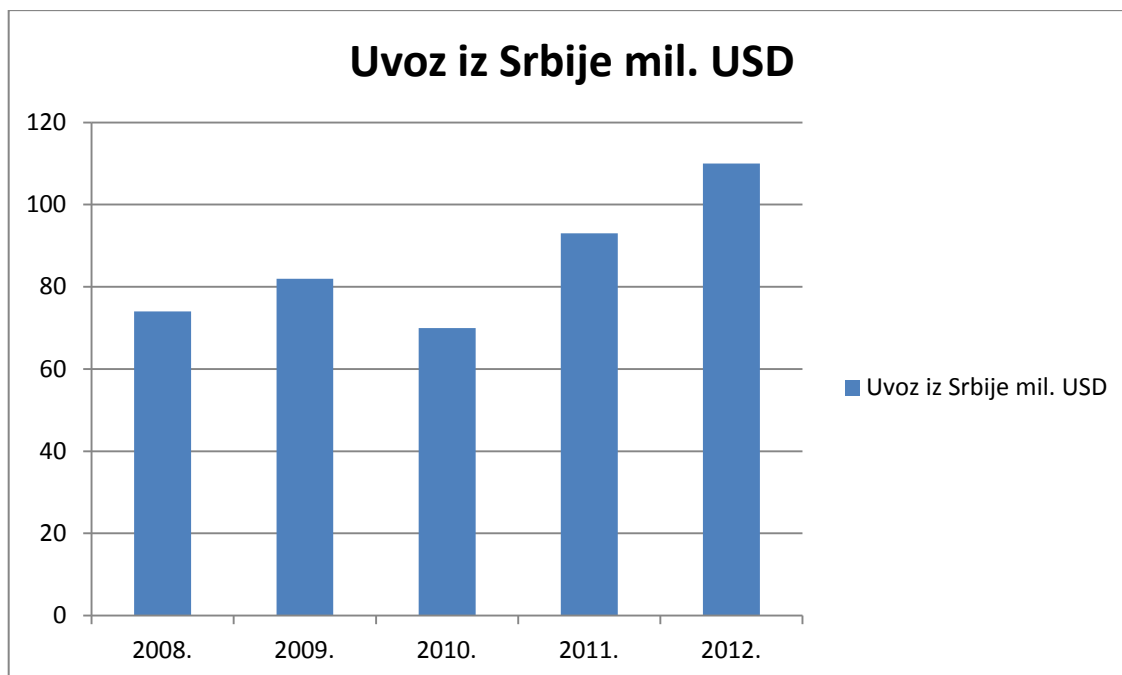
6.1. Robna razmjena poljoprivredno-prehrambenih proizvoda između Hrvatske i Srbije od 2008.-2012.godine.

Grafikon 1. Izvoz polj.-prehrambenih proizvoda u Srbiju od 2008.-2012. g. (mil. USD).

Izvor: DZS

Grafikon 1. nam govori o izvozu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u Srbiju. U 2008. godini izvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u Srbiju je bio 123.798.825 USD, ujedno ove godine je postignut najveći izvoz ovih vrsta proizvoda. U 2009. godini izvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda bio je nešto manji i to 120.973.671 USD. 2010. godine izvoz je bio najmanji sa 93.672.169 USD, zatim ju slijedi 2011. godine sa 111.376.973 USD. 2012. Godine izvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda nastavlja rastući trend sa izvozom od 121.917.371 USD.

Grafikon 2. Uvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz Srbije od 2008.-2012. godine
Izvor: DZS

Promatrajući grafikon uvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz Srbije, vidimo da je uvozni trend neujednačen. 2008. godine uvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz Srbije je bio 73.942.616 USD, 2009. godine bio je 120.973.671 USD, 2010. godine uvoz je bio najmanji sa 93.673.169 USD. Uvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda od 2010. godine ima rastući trend koji se nastavlja do 2012. godine, što dokazuje uvoz u 2011, 92.529.351, te uvoz 2012. godine kada uvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz Srbije doseže iznos od 121.917.371 USD. Te godine postignut je i najveći izvoz u Srbiju poljoprivredno-prehrambenih proizvoda.

Tablica 3. Robna razmjena poljoprivredno-prehrambenih proizvoda sa Srbijom

Godina	Izvoz mil.USD	Uvoz mil.USD	Bilanca mil.USD
2008.	124	74	50
2009.	121	82	39
2010.	94	70	24
2011.	111	93	19
2012.	122	110	12

Izvor: DZS

Promatrajući tablicu robne razmjene poljoprivredno-prehrambenih proizvoda Hrvatske sa Srbijom u proteklih 5 godina, odnosno od 2008. do 2012. godine, vidimo da je izvoz navedenih proizvoda bio najveći 2008. godine, (124 mil. USD) a najmanji 2010. godine (94 mil. USD). Iz Srbije smo najmanje uvezli poljoprivredno-prehrambenih proizvoda 2008. godine, (74 mil.USD), dok smo najviše uvezli 2012. godine (110 mil.USD). U svih 5 proteklih godina, izvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u Srbiju je bio veći izvozni nego uvozni trend. 2008. godina bilježi najveći izvoz, a najmanji

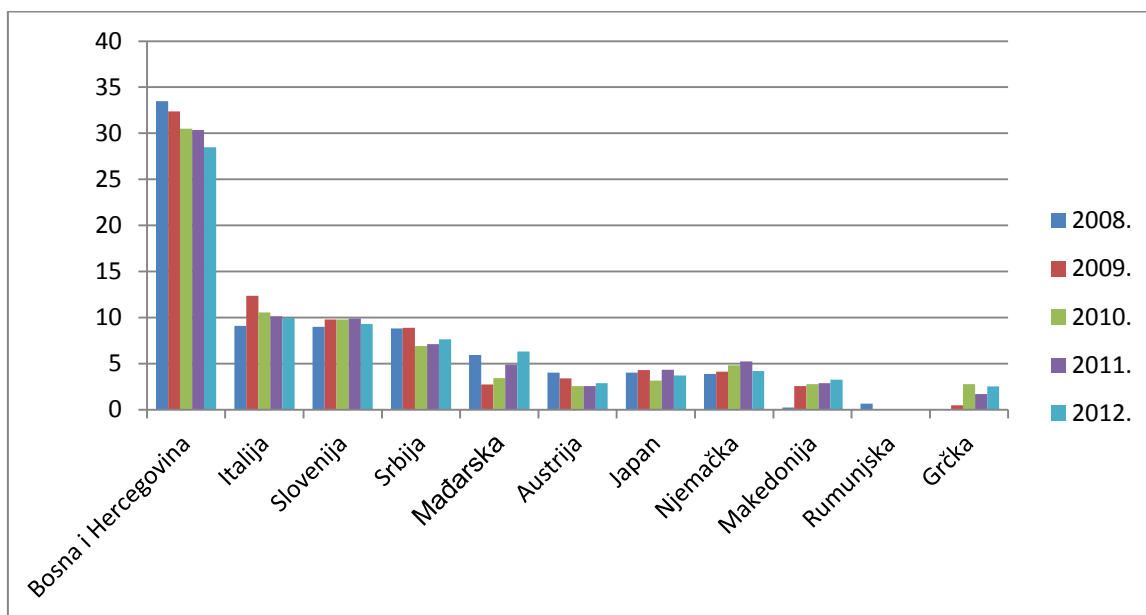
uvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda što pokazuje i bilanca od oko 50 mil.USA. Od 2010. te sve do 2012. godine i uvoz i izvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u i iz Srbije imaju rastući trend.

Tablica 4. Izvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u prvih deset zemalja od 2008. do 2012. godine

Zemlje izvoza PPP	Izvoz 2008.(USD)	Izvoz 2009. (USD)	Izvoz 2010. (USD)	Izvoz 2011. (USD)	Izvoz 2012. (USD)
Ukupno	1.399.362.531	1.360.067.255	1.355.110.220	1.560.126.031	1.592.554.903
Bosna i Herc	469.034.166	440.464.663	413.419.245	473.964.628	453.809.400
Italija	127.524.400	168.296.676	143.461.729	158.062.437	158.749.763
Slovenija	126.167.329	133.291.713	132.875.019	154.633.463	148.167.267
Srbija	123.798.825	120.973.671	93.672.169	111.376.973	121.917.371
Mađarska	83.519.702	37.462.173	46.785.482	76.568.919	100.890.863
Austrija	56.419.829	46.514.213	34.945.938	40.246.894	45.801.801
Japan	56.265.250	58.714.456	42.694.671	67.971.971	59.227.219
Njemačka	54.600.396	56.242.085	65.599.092	81.848.223	66.896.575
Makedonija	36.795.374	35.017.882	37.889.477	44.836.218	52.113.794
Rumunjska	9.633.536	-----	-----	-----	-----
Grčka	-----	6.584.592	37.546.992	26.933.754	40.377.724

Izvor: DZS

Tablica 4. nam prikazuje prvih 15 (petnaest) zemalja u koje je Hrvatska najviše izvozila poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u periodu od 2008. do 2012. godine. U svih 5 promatranih godina najviše smo poljoprivredno-prehrambenih proizvoda izvozili u Bosnu i Hercegovinu i to u iznosu većem od 400.000.000 USD. Kao značajan izvozni partner 2009. godine pojavljuje se Grčka. Izvozni trend u Grčku se nastavlja u narednim godinama.

Grafikon 3. Ukupan izvoz polj.-prehrambenih proizvoda za prvih deset zemalja (u %)

Izvor: DZS

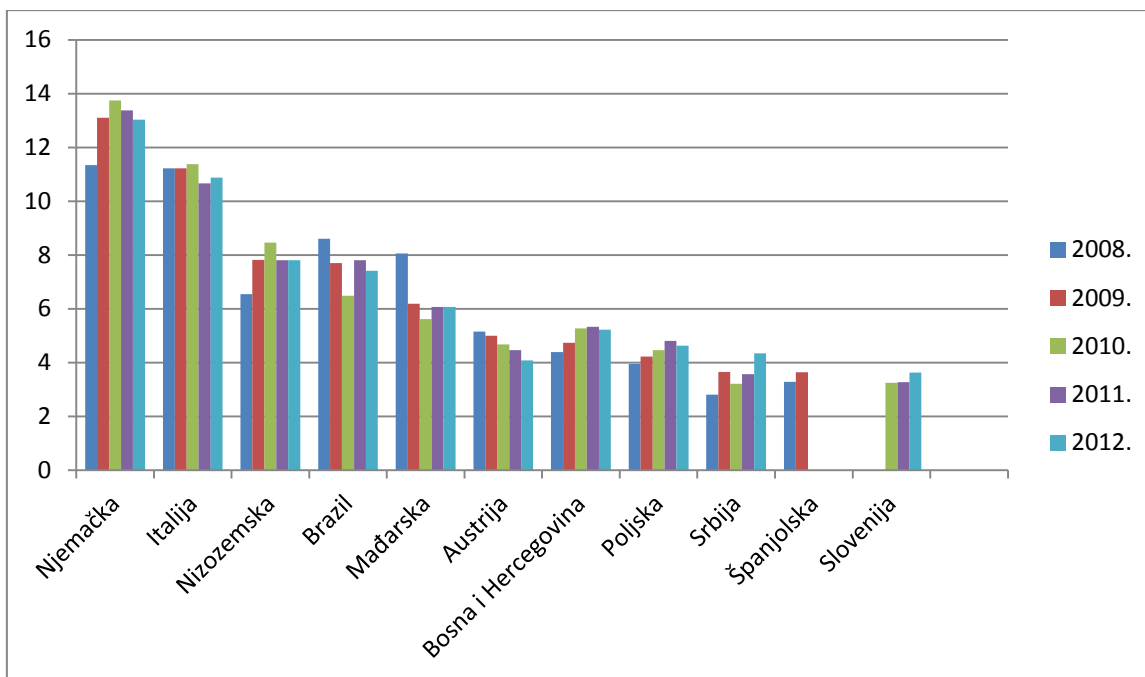
Grafikon 3. nam prikazuje izvozni trend poljoprivredno-prehrambenih proizvoda. U grafu vidimo da je Bosna i Hercegovina daleko ispred ostalih po izvozu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda. Najviše smo poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u Bosnu i Hercegovinu izvezli 2008. godine (33,5%). Nakon 2008. godine slijedi opadajući trend izvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u Bosnu i Hercegovinu. 2009. godine izvoz je bio 32,38%, 2010. godine 30,50%, 2011. godine 30,37%, te 2012. godine najmanje i to 28,49%. Srbija se nalazi na 4 (četvrtom) mjestu glede ukupnog izvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda. 2008. godine izvezeno je poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u vrijednosti od 8,84%, 2009. godine 8,89%, 2010. godine 6,91%, 2011. godine 7,13%, te 2012. godine 7,65 %. Od 2008. Pojavljuje se i Grčka kao značajan izvozni partner.

Tablica 5. Uvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz prvih deset zemalja od 2008. do 2012. godine

Zemlje uvoza PPP	Uvoz 2008. (USD)	Uvoz 2009. (USD)	Uvoz 2010. (USD)	Uvoz 2011. (USD)	Uvoz 2012. (USD)
Ukupno	2.625.352.750	2.239.460.158	2.168.132.725	2.591.833.682	2.531.956.643
Njemačka	297.973.119	293.396.703	297.974.367	346.831.035	330.084.123
Italija	294.692.618	251.393.499	246.597.899	276.372.527	275.449.521
Nizozemska	171.719.780	175.195.946	183.474.547	202.307.505	197.656.788
Brazil	225.993.566	172.219.448	140.595.614	202.269.611	187.781.074
Mađarska	211.658.601	138.417.785	121.804.050	157.559.096	153.815.382
Austrija	135.238.589	112.055.543	101.382.643	115.668.213	103.499.984
Bosna i Herc	115.427.680	106.143.290	114.425.744	138.281.573	132.35.187
Poljska	103.917.370	94.518.999	96.822.494	124.839.874	117.394.298
Srbija	73.942.616	81.900.127	69.621.197	92.529.351	109.946.193
Španjolska	86.269.319	81.772.292	-----	-----	-----
Slovenija	-----	-----	70.623.713	84.866.787	91.733.649

Izvor: DZS

Najveći uvozni partner poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u proteklih pet godina odnosno od 2008. do 2012. godine je Njemačka. Promatrajući uvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, Srbija zauzima od 11. do 8. mjesta, što ju svrstava pri dno ljestvice uvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda. 2010. godine se Slovenija javlja kao značajniji uvozni partner.

Grafikon 4. Ukupan uvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda za prvih deset zemalja od 2008.-2012. g (u %).

Izvor: DZS

Promatrajući uvozni trend poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, vodeće mjesto zauzima Njemačka, kao naš dugogodišnji partner. Slijede ju Italija, Nizozemska, Brazil, Brazil, Mađarska, Austrija, Bosna i Hercegovina, Poljska i tek tada Srbija. Španjolska je javlja kao uvozni partner 2008. i 2009. godine, a njeno mjesto zauzima Slovenija, koja je značajniji uvozni partner od 2010. godine.

Tablica 6. Rang zemalja u izvozu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda od 2008.-2012. godine

Zemlje	Rang izvoza 2008.	Rang izvoza 2009.	Rang izvoza 2010.	Rang izvoza 2011.	Rang izvoza 2012.
Bosna i Hercegovina	1	1	1	1	1
Italija	2	2	2	2	2
Slovenija	3	3	3	3	3
Srbija	4	4	4	4	4
Japan	7	5	7	7	7
Njemačka	8	6	5	5	6
Austrija	6	7	9	9	9
Mađarska	5	8	6	6	5
Makedonija	9	9	8	8	8
Rumunjska	16	10	--	--	--
Grčka	--	22	9	12	10

Izvor: DZS

Promatrajući rang izvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u periodu od 2008. do 2012. godine, dolazimo do slijedećih zaključaka. Bosna i Hercegovina kroz cijeli period promatranih pet (5) godina zauzima prvo mjesto, Italija zauzima drugo mjesto, Slovenija treće mjesto, a Srbija cijeli promatrani period četvrto mjesto. Japan kao značajan izvozni partner zauzima peto (2009. godine), te sedmo mjesto 2008., 2010., 2011. i 2012. godine. Iako je Njemačka naš prvi uvozni partner u poljoprivredno-prehrambenoj industriji, kao izvozni partner 5., 6. i 8. mjesto. Grčka se 2009. godine pojavljuje kao značajan izvozni partner, koji se sa 22. mjesta u 2009. godini penje na 9. mjestu u 2010. godini.

Tablica 7. Rang zemalja u uvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda od 2008.-2012. godine

Zemlje	Rang uvoza 2008.	Rang uvoza 2009.	Rang uvoza 2010.	Rang uvoza 2011.	Rang uvoza 2012.
Njemačka	1	1	1	1	1
Italija	2	2	2	2	2
Nizozemska	5	3	3	3	3
Brazil	3	4	4	4	4
Mađarska	4	5	5	5	5
Austrija	6	6	7	8	9
Bosna i Hercegovina	7	7	6	6	6
Poljska	9	8	8	7	7
Srbija	11	9	10	9	8
Španjolska	10	10	--	--	--
Slovenija	--	11	9	11	10

Izvor: DZS

U rangu uvoza na prvom mjestu se nalazi Njemačka i to svih 5 promatranih godina. Slijedi ju Italija koja zauzima drugo mjesto. Nizozemska je 2008. godine na 5. mjestu, a ostale godine zauzima 3. mjesto. Mađarska se kreće od 4. Do 5. Mjesta, dok Austrija zauzima 6., 7., 8. i 9. mjesto, redom godinama od 2008. do 2012. godine. Kod Austrije se bilježi opadajući trend uvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda. Bosna i Hercegovina zauzima 7. i 6. mjesto, Poljska zauzima 9., 8. i 7. mjesto. Sa Poljskom bilježimo rastući uvozni trend poljoprivredno-prehrambenih proizvoda. Srbija zauzima 11., 9. i 10. Mjesto. Rastući uvozni trend poljoprivredno-prehrambenih proizvoda sa Srbijom bilježimo od 2010. godine. Slovenija se kao značajniji uvozni partner poljoprivredno-prehrambenih proizvoda javlja tek 2009. Godine.

7. STRUKTURA ROBNE RAZMJENE POLJOPRIVREDNO-PREHRAMBENIH PROIZVODA HRVATSKE SA SRBIJOM

7.1. Izvoz i uvoz značajnijih poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda iz Srbije

Republika Hrvatska i Srbija su vrlo značajni trgovinski partneri, što donosi dobit za obje strane. Pošto smo povijesno, geografski, ali i politički usmjereni jedni na druge, suradnja dviju zemalja sve više jača. Robna razmjena poljoprivredno-prehrambenih proizvoda je u proteklih godina bila raznolika što se tiče financijskih iznosa, ali što se tiče poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, radi se o sličnim ili istim proizvodima. Tako na primjer u Srbiju najviše izvozimo cigarete, suncokretovo sjeme, sardine, dječju hranu, dok najviše uvozimo šećernu repu, kukuruz za sjetvu, ulje od sjemena suncokreta, uljane pogače i ostalo.

Tablica 8.. Izvoz značajnijih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u Srbiju u 2008. g

Tarifna oznaka	Naziv proizvoda	Količina (t)	Vrijednost (USD)	% vrij.
	Ukupan izvoz PPP za 2008.	3.054.850	1.399.362.531	
	Srbija – izvoz 2008.	94.281	123.798.825	
24022090	Cigarete koje sadrže duhan (o	2.454	16.300.737	13,17
12060099	Suncokretovo sjeme, uključuj	22.954	9.753.809	7,88
12051090	Sjeme uljane repice, niskog sa	10.779	8.870.390	7,17
16041319	sardine, pripremljene ili konze	1.917	8.333.829	6,73
11071099	Slad, nepržen (osim pšeničnog	8.719	7.160.405	5,78
2106909880	Ex.dječja hrana, dijetetski proi	1.026	5.991.813	4,84
0805203020	Monrealke i i satsuma mandari	8.035	5.200.704	4,20
21041000	Juhe, uključujući mesne pripra	844	4.571.612	3,69
18063100	Čokolada i ostali proizvodi koj	542	2.687.777	2,17
18063290	Čokolada i ostali proizvodi	365	2.415.242	1,95
2103909030	Ex. vegeta	751	1.956.680	1,58
12010090	Soja, u zrnu (osim za sjetvu)	3.700	1.886.113	1,52
2106909210	Ex. dječja hrana, dijetetski proi	41	1.842.205	1,49
1806903190	Čokolada i ostali čokoladni pr	151	1.615.342	1,30
19011000	Proizvodi za dječju prehranu	357	1.610.697	1,30

Izvor: DZS

U 2008. godini u Srbiju se iz Hrvatske najviše izvezile cigarete koje sadrže duhan i to u iznosu od 16,300,737 USD što je više od 13 % vrijednosti izvezenih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda. Osim cigareta izvezilo se o suncokretovo sjeme, sjeme uljane repice, sardine, slad neprženi. 2008. godine (gledajući proteklih 5 godina) ostvaren je najveći izvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda) u Srbiju.

Tablica 9. Uvoz značajnijih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz Srbije u 2008. g

Tarifna oznaka	Naziv proizvoda	Količina (t)	Vrijednost (USD)	% vrij.
	Ukupan uvoz PPP za 2008.	2.405.803	2.625.352.750	
	Srija – uvoz 2008.	182.037	73.942.616	
12129180	Šećerna repa, svježa, ohlađena	123.023	8.354.572	11,30
1512199005	Ulje od sjemena suncokreta, ša	7.747	6.826.436	9,23
23064900	Uljane pogače i ostali kruti ost	5.946	4.737.201	6,41
23063000	Uljane pogače i ostali kruti ost	8.498	4.088.764	5,53
11081200	Kukuruzni škrob	5.969	3.386.598	4,58
15141190	Sirovo ulje od uljane repice	4.398	3.378.998	4,57
1905311990	Slatki keksi, sa ili bez kakaa	819	2.937.593	3,97
22030001	Pivo dobiveno od slada, u boc	2.974	1.846.017	2,50
10051015	Kukuruz, za sjetvu, običan hib	422	1.490.948	2,02
15121191	Sirovo ulje od sjemena suncok	1.099	1.393.976	1,89
1905319990	Sendvič keksi, sa ili bez kakaa	682	1.266.453	1,71
2202901020	Ex, sokovi od voća ili povrća	1.561	1.198.827	1,62
18069050	Proizvodi od šećera i od drugi	338	1.187.954	1,61
22030009	Pivo dobiveno od slada, u spre	1.930	1.137.208	1,54
2401101090	Zrakom sušen duhan tipa Virgi	571	1.107.356	1,50

Izvor: DZS

U 2008. godini smo iz Srbije najviše uvezli šećerne repe, svježe, ohlađene i to u iznosu od 8,354,572 USD, odnosno oko 11 % ukupne uvezene vrijednosti poljoprivredno prehrambenih proizvoda. Zatim slijedi ulje od sjemena suncokreta, ulje pogače, kukuruzni škrob. U 2008. godini znatan je bio i uvoz piva dobivenog od slada, proizvedenog u bocama i spremnicima, te proizvoda od šećera i zrakom sušenog duhana.

Tablica 10. Izvoz značajnijih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u Srbiju u 2009. g

Tarifna oznaka	Naziv proizvoda	Količina (t)	Vrijednost (USD)	% vrij.
	Ukupan izvoz PPP za 2009.	3.366.271	1.360.067.255	
	Srbija – izvoz za 2009.	105.791	120.973.671	
24022090	Cigarete koje sadrže duhan	1.683	12.557.693	10,38
12060099	Suncokretovo sjeme, uklju	29.177	11.098.868	9,17
16041319	Sardine, pripremljene ili ko	2.081	9.662.323	7,99
2106909880	Dječja hrana; dijetetski proi	2.124	8.072.930	6,67
12010090	Soja, u zrnu (osim za sjetvu	14.928	6.637.774	5,49
0805203020	Monrealke i satsuma manda	6.718	5.474.622	4,53
11071099	Slad, nepržen (osim pšenič	8.046	5.149.122	4,24
21041000	Juhe, uključujući mesne i pr	897	4.363.123	3,61
12059000	Sjeme uljane repice, visoko	8.931	3.346.480	2,77
18063290	Čokolada i ostali proizvodi	469	3.015.621	2,49
2103909030	Vegeta	805	1.969.879	1,63
1806903190	Čokolada i ostali proizvodi	176	1.836.285	1,52
18063100	Čokolada i ostali proizvodi	382	1.813.594	1,5
18063210	Čokolada i ostali proizvodi	270	1.595.195	1,32
2106909210	Dječja hrana; dijetetski proi	30	1.593.210	1,32

Izvor: DZS

U 2009. godini smo od poljoprivredno-prehrambenih proizvoda najviše izvezli cigareta koje sadrže duhan i to više od 10 % od ukupnog izvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u Srbiju. Struktura izvoza za 2009. godinu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda vrlo je slična onoj iz 2008. godine. I dalje smo izvozili u Srbiju suncokretovo sjeme, sardine, pripremljene ili konzervirane, dječju hranu, čokoladu, vegetu, juhe i ostalo.

Tablica 11. Uvoz značajnijih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz Srbije u 2009. g

Tarifna oznaka	Naziv proizvoda	Količina (t)	Vrijednost USD	% vrij.
	Ukupan uvoz PPP za 2009	1.950.495	2.239.460.158	
	Srbija – uvoz 2009.	181.118	81.900.127	
1512199005	Ulje od sjemena suncokreta,	23.141	18.466.105	22,55
23063000	Uljane pogače i ostali kruti	17.450	8.421.312	10,28
12129180	Šećerna repa, svježa, ohlađ	96.303	6.578.133	8,03
1905311990	Slatki keksi, sa ili bez kakaa	871	3.117.450	3,81
10051015	Kukuruz, za sjetvu, običan	698	2.680.500	3,27
11081200	Kukuruzni škrob	6.223	2.537.347	3,10
20052020	Krumpir, u tankim listićima	498	1.605.816	1,96
22030001	Pivo dobiveno od slada, u b	2.240	1.330.746	1,62
07102100	Grašak (pisum sativum), u	1.441	1.321.757	1,61
2202901020	Sokovi od voća ili povrća,	1.495	1.293.976	1,58
17019910	Bijeli šećer u krutom stanju	1.557	1.234.008	1,51
22030009	Pivo dobiveno od slada, u s	2.155	1.227.610	1,50
1512199010	Ulje od sjemena suncokreta,	1.228	1.150.588	1,40
08132000	Šljive, sušene	396	1.038.831	1,27
1905319990	Sendvič keksi, sa ili bez ka	482	986.626	1,20

Izvor: DZS

U 2009. godini iz Srbije se od poljoprivredno-prehrambenih proizvoda najviše uvezilo ulja od sjemena suncokreta, šafranik i to oko 22,5 % od ukupne vrijednosti poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, a slijede ga uljane pogače i ostali kruti ostaci. Šećerna repa , svježa, ohlađena ili zamrznuta se u rangu uvoza za ovu godinu nalazi tek na trećem mjestu, a uvezeno ju je u vrijednosti oko 8 % od ukupne vrijednosti uvezenih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz Srbije.

Tablica 12. Izvoz značajnijih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u Srbiju u 2010. g

Tarifna oznaka	Naziv proizvoda	Količina (t)	Vrijednost Usd	% vrij.
	Ukupan izvoz PPP za 2010.	2.250.657	1.355.110.220	
	Srbija – izvoz 2010.	80.114	93.672.169	
24022090	Cigarete koje sadrže duhan	1.853	12.843.253	13,71
2106909880	Dječja hrana; dijetetski proiz	2.231	7.784.181	8,31
12060099	Suncokretovo sjeme, uključuj	16.506	7.764.072	8,29
16041319	Sardine, pripremljene ili konz	1.485	6.567.769	7,01
0805203020	Monrealke i satsuma mandari	9.483	6.192.681	6,61
12010090	Soja, u zrnu (osim za sjetvu)	9.587	4.562.784	4,87
18063290	Čokolada i ostali proizvodi	502	3.054.973	3,26
21021039	Pekarski kvasac (osim suhog)	3.526	2.455.323	2,62
12059000	Sjeme uljane repice, visokog	4.872	2.269.685	2,42
11071099	Slad, nepržen (osim pšenično	3.699	1.993.943	2,13
04041002	Surutka i modificirana surutk	2.565	1.972.746	2,11
18063100	Čokolada i ostali proizvodi	339	1.645.541	1,76
0805203010	Monrealke i satsuma mandar	1.986	1.531.967	1,64
21041000	Juhe, uključujući mesne i pri	360	1.375.701	1,47
1806903190	Čokolada i ostali čokoladni p	129	1.347.363	1,44

Izvor: DZS

U sve tri promatrane godine prvi izvozni proizvod u Srbiju (poljoprivredno-prehrambeni proizvod) su cigarete i to sa više od 13 % od ukupne vrijednosti u izvozu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda. U izvozu za 2010. godinu drugo mjesto zauzima dječja hrana i suncokretovo sjeme sa oko 8 %, te sardine, čiji je udio u izvozu u Srbiju sve tri godine oko 7 %. Vegeta kao naš izvozni brend nema većeg značenja u izvoz u Srbiju. U 2010. godini se ne nalazi ni u prvih 15. izvozno značajnijih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda.

Tablica 13. Uvoz značajnijih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz Srbije u 2010. g

Tarifna oznaka	Naziv proizvoda	Količina(t)	Vrijednost(USD)	% vrij.
	Ukupan uvoz PPP za 2010.	2.246.049	2.168.132.725	
	Srbija – uvoz 2010.	379.317	69.621.197	
12129180	Šećerna repa, svježa, ohl.	303.512	15.914.644	22,86
1512199005	Ulje od sjemena suncokreta	12.870	6.830.105	9,81
23063000	Uljane pogače	21.498	6.695.792	9,62
1905311990	Slatki keksi, sa ili bez kakaa	1.074	3.186.952	4,58
11081200	Kukuruzni škrob	4.368	1.828.173	2,63
1516209890	Biljne masti, ulja	931	1.284.057	1,84
2103909010	Majoneza	497	1.277.036	1,83
18069050	Proizvodi od šećera	382	1.266.425	1,82
20052020	Krumpir, u tankim listićima	357	1.202.840	1,73
22030001	Pivo dobiveno od slada	1908	1.023.891	1,47
2202901020	Sokovi od voća ili povrća	1.954	956.010	1,37
08132000	Šljive, sušene	349	939.487	1,35
22030009	Pivo dobiveno od slada	1.870	884.202	1,27
07102100	Grašak (pisum sativum)	1.098	870.977	1,25
17019910	Bijeli šećer u krutom stanju)	1.069	824.887	1,18

U 2010. godini iz Srbije i dalje uvozimo šećernu repu, svježu, ohlađenu ili zamrznutu i to u relativno visokom iznosu od preko 22 %. Zatim po ustaljenom redoslijedu slijede: ulje od sjemena pogače, suncokreta, uljane pogače, kukuruzni škrob. U prikazu prvih 15 uvezenih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz Srbije već drugu godinu za redom u nešto većem postotku od 1 % javlja se voće i povrće vi smrznuto i to: krumpir u tankim listićima, pržen ili pečen (1,73 %), sokovi od voća ili povrća (1,37%), šljive sušene (1,35%), te grašak (1,25 %). Inače 2010. godina je godina (u 5 promatranih godina) gdje je zabilježen najmanji uvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda.

Tablica 14. Izvoz značajnijih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u Srbiju u 2011. g

Tarifna oznaka	Naziv proizvoda	Količina(t)	VrijednostUSD	% vrij.
	Ukupan izvoz PPP za 2011.	2.615.802	1.560.126.031	
	Srbija izvoz – 2011.	100.001	111.376.973	
1206	Sjeme suncokreta	27.899	13.886.090	12,47
2106	Prehrambeni proizvodi nesp	2.807	11.219.346	10,07
2402	Cigare i cigarete od duhana	1.382	10.606.905	9,52
1604	Riblje prerađevine i konzerv	1.765	8.802.084	7,90
1205	Sjeme uljane repice	10.962	6.747.548	6,06
1806	Čokolada i drugi proizvodi	1.226	6.590.494	5,92
0805	Agrumi svježi ili suhi	6.460	5.203.144	4,67
2206	Ostala fermentirana pića	6.979	4.200.628	3,77
1201	Soja u zrnju, uključujući i lo	7.885	3.969.789	3,56
1901	Sladni ekstrakti	1.590	3.471.606	3,12
1507	Sojino ulje i njegove frakcij	2.816	3.181.164	2,86
0404	Proizvodi od prirodnih sasto	2.532	2.681.760	2,41
2102	Kvasac (aktivni ili neaktivni	3.565	2.542.417	2,28
2103	Preparati za umake i pripre	1.147	2.509.511	2,25
2104	Juhe, uključujući i mesne pi	585	2.309.269	2,07

Izvor: DZS

U 2011. godini najznačajniji poljoprivredno-prehrambeni proizvod koji izvozimo u Srbiju više nisu cigarete, kao u prethodne tri godine, nego sjeme suncokreta koje smo izvezli u vrijednosti 13,886,090 USD, odnosno 12,47 % od ukupne izvezene vrijednosti poljoprivredno prehrambenih proizvoda. Znatno udio u izvozu u Srbiju ostvaruju i riblje prerađevine i konzerve (7,9%), sjeme uljane repice (6,06%), čokolada i drugi proizvodi od kaka (5,92 %). Isto tako znatan je udio u izvozu i agruma svježih ili suhih sa 4,67 %.

Tablica 15. Uvoz značajnijih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz Srbije u 2011. g

Tarifna oznaka	Naziv proizvoda	Količina (t)	VrijednostUSD	% vrij.
	Ukupan uvoz PPP za 2011.	2.243.803	2.591.833.682	
	Srbija – uvoz 2011.	303.178	92.529.351	
1212	Roščići, morske i ostale alge	202.596	13.921.520	15,05
1512	Ulje od suncokreta, pamuka	12.478	11.426.046	12,35
2306	Ulje pogače osim tar.br. 230	25.786	10.883.463	11,76
1905	Kruh, peciva, kolači i ostali	2.417	8.236.350	8,90
1005	Kukuruz	10.090	4.410.043	4,77
1516	Masti i ulja životinjskog i bi	3.013	4.409.209	4,77
1806	Čokolada i drugi proizvodi sa	1.029	3.815.660	4,12
1108	Škrob, inulin	5.063	3.282.915	3,55
2202	Vode, mineralne, gazirane, s	4.390	2.501.467	2,70
1514	Ulje od repice ili gorušice	1.756	2.470.038	2,67
2203	Pivo proizvedeno od slada	4.093	2.258.787	2,44
1201	Soja u zrnu, uključujući i lo	3.621	2.012.258	2,17
0811	Voće nekuhano, smrznuto, s	1.217	1.863.599	2,01
2103	Preparati za umake i priprem	734	1.544.930	1,67
0710	Povrće zamrznuto	1.531	1.244.958	1,35

Izvor: DZS

U 2011. godinu što se tiče poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, iz Srbije smo najviše uvezli roščića, morske i ostale alge, šećerna repa u iznosu od 15 %. Slijede ulje od suncokreta, pamuka (12,35 %), ulje pogače (11,76 %), kruh, peciva, kolači, (8,9 %), te kukuruz (4,77%). U 2011. Zabilježen je i značajniji uvoz smrznutog povrća (1,35 %).

Tablica 16. Izvoz značajnijih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u Srbiju u 2012. g

Tarifna oznaka	Naziv proizvoda	Količina (t)	Vrijednost USD	% vrij.
	Ukupan izvoz PPP za 2012.	3.088.462	1.92.554.903	
	Srbija – izvoz 2012.	105.014	121.917.371	
1201	Soja u zrnu, uključujući i lo	28.347	18.167.607	14,90
1206	Sjeme suncokreta	20.136	12.617.571	10,35
2106	Prehrambeni proizvodi nesp	3.041	11.220.086	9,20
1604	Riblje preradevine i konzerv	2.236	10.223.812	8,39
0805	Agrumi svježi ili suhi	8.810	6.612.354	5,42
2402	Cigare i cigarete od duhana	913	6.168.368	5,06
0103	Svinje	2.916	5.697.622	4,67
1806	Čokolada i drugi proizvodi s	1.020	4.857.472	3,98
1901	Sladni ekstrakti	1.679	3.325.992	2,73

2104	Juhe, uključujući i mesne i p	736	2.759.195	2,26
2206	Ostala fermentirana pića	3.597	2.679.100	2,20
2103	Preparati za umake i priprem	1.202	2.422.135	1,99
1602	Ostale preradevine od mesa	593	2.416.619	1,98
0404	Proizvodi od prirodnih sasto	2.212	2.321.977	1,90
2102	Kvasac (aktivni ili neaktivni	2.617	2.164.223	1,78

2012. godina je druga godina po redu gdje se cigarete ne pojavljuju kao prvi izvozni proizvod u Srbiju. U 2012. godini cigarete zauzimaju 6. mjesto i to 5,06 % vrijednosti ukupno izvezenih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u Srbiju. Prvo mjesto zauzima soja u zrnju, uključujući i lomljenu (14,9%, zatim sjeme suncokreta (10,35%). Ribljih preradevina je izvezeno nešto više nego prethodne godine (8,39 %), isto kao i agruma svježih i suhих (5,42 %). U prošloj godini je ostvaren i značajan izvoz svinja (4,67%), koje se u ovih 5 promatranih godina prvi put nalaze u prvih 15 značajnijih izvezenih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda.

Tablica 17. Uvoz značajnijih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz Srbije u 2012. g

Tarifna oznaka	Naziv proizvoda	Količina (t)	Vrijednost USD	% vrij.
	Ukupan uvoz PPP za 2012.	2.011.276	2.531.956.643	
	Srbija – uvoz 2012.	158.816	109.946.193	
2304	Uljane pogače i ostala biljna	27.991	16.212.704	14,75
1512	Ulje od suncokreta, pamu	15.200	15.156.893	13,97
2306	Ulje pogače ostale osim t.b.	34.706	12.134.325	11,04
1905	Kruh, peciva, kolači i ostali	2.760	9.185.664	8,35
1005	Kukuruz	4.344	7.251.153	6,60
1507	Sojino ulje i njegove frakcij	4.178	5.063.794	4,61
2202	Vode, mineralne, gazirane, s	7.398	4.221.330	3,84
1516	Masti i ulja životinjskog i bi	2.260	3.578.445	3,25
1108	Škrob, inulin	5.267	3.029.849	2,76
1806	Čokolada i drugi proizvodi s	790	2.810.746	2,56
1514	Ulje od repice ili gorušice	1.605	2.018.973	1,84
2203	Pivo proizvedeno od slada	3.520	1.897.490	1,73
2303	Otpaci od šećerne repe i trsk	13.885	1.868.468	1,70
2103	Preparati za umake i pripre	846	1.754.378	1,60
0709	Ostalo povrće svježe ili rash	2.522	1.548.971	1,41

Izvor: DZS

Uvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz Srbije u 2012. godini se donekle razlikuje od uvoza proteklih godina. Naime u 2012. godini u prvih 15 značajnijih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda ne nalazi se šećerna repa koje se prethodnih godina uvozilo oko 10 % od ukupnog uvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz Srbije, pa čak i više. U 2010. godini uvezlo se šećerne repe 22.86%. U 2012. godini prvo mjesto zauzimaju uljane pogače i ostala biljna ulja (14,75%), ulje od suncokreta (13.79%),

ulje pogače ostale (11,04%), kruh, peciva, kolači (8,35%), te kukuruz sa 6,6%. Značajan je i uvoz vode, mineralne, gazirane s dodatkom šećera (3,84%).

8. ZAKLJUČAK

Vanjsko-trgovinska razmjena općenito, a pogotovo poljoprivredno-prehrambenih proizvoda Hrvatske i Srbije od uvijek je bila određena na uzajamnu suradnju, što u zadnjih nekoliko godina dolazi sve više do izražaja. I Hrvatska i Srbija su u prošlosti bile dijelom Otomanskog i Habsburškog carstva, te je kroz povijest stalno dolazilo do migracija iz ove dvije, ali i iz susjednih zemlja. Poslije drugog svjetskog rata i Hrvatska i Srbija su u sastavu Jugoslavije dijelile istu sudbinu kao i ostale republike i pokrajine, kada se isprepliću kulture, te nema vidljivih granica.

Ratom u 90-im godinama prošlog stoljeća prekinute su brojne kulturne, društvene i poslovne veze između dvaju susjednih zemalja. Iako se te veze ponovno izgrađuju, još se uvijek nisu vratile na prijašnju razinu.

Poljoprivredna površina (5.115.000 ha) i prirodni uvjeti Srbije imaju velik potencijal za razvoj raznovrsne poljoprivredne proizvodnje. Srbija danas ostvaruje više od 15 % bruto domaćeg proizvoda. Najintenzivnija grana poljoprivrede je u Srbiji je stočarstvo, a Srbija ima i tendenciju u uzgoju svinja, goveda i ovaca. Po strukturi poljoprivredne proizvodnje, 58% se odnosi na biljnu proizvodnju, a 42% na stočarsku proizvodnju.

U središtu strategije razvoja poljoprivrede Srbije su tržišno orijentirana obiteljska gospodarstva na koja su usmjerene državne mjere poticaja. Srbija je članica CEFTA-e od 2006. godine, a Hrvatska od 2002. godine. Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo sudjeluju s oko 7,2% u hrvatskom BDP-u. poljoprivredne površine u Republici Hrvatskoj zauzimaju 2.955.728 ha, od čega je oko 1.074.000 ha pogodno za poljoprivrednu proizvodnju. Oko 41% se odnosi na oranice i vrtove, 1,8% na voćnjake i 0,6% maslinika, dok su ostalo livade i pašnjaci (oko 54%).

Proizvođači hrane iz Hrvatske ulaskom u EU gube pogodnosti tržišta CEFTA-e, Srbije, Bosne i Hercegovine, Makedonije, Albanije, Kosova i Moldavije, te će na naše prehrambene proizvode ove zemlje uvesti carine.

Analizirajući robnu razmjenu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda Hrvatske i Srbije u proteklih pet godina, odnosno od 2008. godine, do 2012. godine, Hrvatska u svih 5 godina ostvaruje pozitivnu bilancu. Najveću bilancu je ostvarila 2008. godine i to oko 50 mil.USD. Te godine je i izvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda bio najveći (oko 124 mil. USD). 2010. godine ostvarili smo najmanji izvoz (oko 94 mil. USD), a ujedno i najmanji uvoz (oko 70 mil.USD). Promatrajući rang izvoza od 2008. do 2012. godine Srbija se u svih 5 promatranih godina nalazi na 4. mjestu.

Glede uvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz Srbije, Srbija bilježi rastući trend. To pokazuje podatak da je Srbija 2008. bila na 11. mjestu, a 2012. godine se popela na 8. mjesto.

Analizirajući 15 značajnijih izvoznih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda dolazi do određenih odstupanja. Naime 2008., 2009. i 2010. godine u Srbiju su se najviše izvozile cigarete koje sadrže duhan i to više od 10 % od ukupne vrijednosti poljoprivredno-prehrambenih proizvoda. U 2010. godini najviše se izvezilo sjeme suncokreta (oko 12,5 %), a 2012. je to bila soja u zrnju, uključujući i lomljenu (oko 14 %). Cigarete u ukupnom izvozu u 2011. godini zauzimaju 3. mjesto sa 9,52%, a 2012. godine tek 6. mjesto sa 5,06% ukupne vrijednosti izvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u Srbiju.

Uvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz Srbije je nešto raznolikiji. 2008. godine iz Srbije smo najviše uvozili šećernu repu, svježju, ohlađenu ili smrznutu i to 11,3%. U 2009. godini najviše smo uvezli ulje od sjemena suncokreta i to 22,55%, a 2010. godine ponovno najviše uvozimo šećernu repu, svježju, ohlađenu ili zamrznutu i to u značajnom postotku od 22,86%. 2011. godine šećerna repa je zajedno sa roščićima, morskim i ostalim algama na 1. mjestu sa 15,05% ukupne uvezene vrijednosti. U 2012. godini slika uvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz Srbije se mijenja. Naime šećer se ne nalazi ni na jednom od 15 najznačajnijih uvoznih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz Srbije. U prošloj godini najviše smo od poljoprivredno-prehrambenih iz Srbije proizvoda uvezli uljane pogače i ostala biljna ulja za 14,75% ukupne uvozne vrijednosti poljoprivredno-prehrambenih proizvoda.

Ulaskom u Europsku uniju Hrvatskoj prestaje članstvo u CEFTA-i. To znači da se izvoz, primjerice u Srbiju i Bosnu i Hercegovinu uvode carine. To će poskupjeti hrvatske proizvode i smanjiti konkurentnost tvrtki.

Izlazak Hrvatske iz CEFTA-e i ulazak u Europsku uniju u nekim domenama trgovine neće se bitnije promijeniti, a veće promjene će se osjetiti u poljoprivredi, posebno u trgovini s cigaretama sa hrvatske i šećera sa srpske strane.

Hrvatski prehrambeni proizvođači pretrpjet će dvostruki udar. Prvi se odnosi na domaće tržište koje se od 01. srpnja 2013. potpuno otvara za sve proizvode iz EU, na koje se pri uvozu u Hrvatsku naplaćuju uvozne carine. Drugi udar dogodit će se na izvoznim tržištima CEFTA-e (Srbija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Makedonija, Kosovo, Albanija i Moldavija), jer će hrvatski prehrambeni proizvodi od 1. Srpnja 2013. pri uvozu nadoknaditi, jer zbog konkurencije u zemljama EU hrvatski proizvodi imaju vrlo male ili nikakve šanse.

Nakon 01. Siječnja 2014. za neke poljoprivredne proizvode ostat će određena carinska zaštita pri uvozu u Srbiju. To su suncokretovo i sojino ulje, cigarete, šećer, meso i mesne prerađevine, mlijeko u prahu, sirevi, jaja, med, kukuruz, pšenično brašno, razno voće i povrće i drugo. Iako Hrvatsku i Srbiju vežu tisućljetne veze, Hrvatska mora misliti na svoju budućnost. Ulaskom u Europsku Uniju Hrvatskoj se otvaraju mnogobrojne mogućnosti, a samim tim mogućnosti pronalaska novih partnera s kojima će se moći

ostvariti još povoljnija gospodarska suradnja. Srbija je prisiljena ulaskom Hrvatske u EU pronaći nove trgovinske partnere i tako plasirati svoje poljoprivredno-prehrambene i ostale proizvode na druga, nova tržišta.

9. POPIS LITERATURE

1. Baban, (1998.): „međunarodna ekonomija“
2. Lončarić, R. (2012.): interna skripta za modul „Međunarodni trgovinski odnosi“, Osijek
3. Narodne novine broj 143/2011
4. Uredba o carinskoj tarifi za 2012. godinu

Linkovi:

1. www.carina.hr/povijest
2. www.dzs.hr
3. www.hgd.mvpei.hr
4. www.hgk.hr
5. www.mps.hr
6. www.mpriv.co.yu

10. SAŽETAK

U diplomskom radu je analizirana vanjsko-trgovinska razmjena poljoprivredno-prehrambenih proizvoda između Hrvatske i Srbije. Analiza je provedena za period od pet proteklih godina, odnosno od 2008. do 2012. godine. Također, prikazana je vanjsko-trgovinska razmjena najznačajnijih petnaest uvoznih i izvoznih proizvoda kroz isti period. Analizom vanjsko-trgovinske razmjene poljoprivredno-prehrambenih proizvoda između Hrvatske i Srbije utvrđeno je da imamo pozitivan saldo- Izvoz u Srbiju bio je najveći 2008. i 2012. godine (više od 120 milijuna USD), dok uvoz konstantno raste kroz promatrano razdoblje (najveći u 2012. godini, oko 110 milijuna USD). Generalno, najveći izvoz kroz cijelo razdoblje postignut je s Bosnom i Hercegovinom, a uvoz iz Njemačke.

Promatrajući rang izvoza od 2008. do 2012. godine Srbija se u svih 5 promatranih godina nalazi na 4. mjestu. Glede uvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz Srbije, Srbija bilježi rastući trend. To pokazuje podatak da je Srbija 2008. bila na 11.mjestu, a 2012. godine na 8. mjestu.

U proteklih petnaest godina od poljoprivredno-prehrambenih proizvoda najviše smo izvozili cigarete, soju u zrnu, dok smo najviše uvozili šećernu repu, ulje od suncokreta.

Međutim, postoji mogućnost da se ovakav pozitivan trend prekine zbog izlaska Hrvatske iz CEFTA-e i ulaska u Europsku uniju zbog gubitka beneficiranih carina.

11. SUMMARY

In this graduation thesis was analyzed the foreign trade barter of the agricultural – food stuff between Croatia and Serbia. The analysis was done for the period of the last five years, in other words from the year 2008 to 2012.

It was also shown the foreign trade barter of the fifteen most important import and export products during the same period. By the analysis of the foreign trade barter of the agricultural- food products between Croatia and Serbia was established that we have had a positive balance. The export to Serbia was the biggest in 2008 and in 2012, (more than 120 million USD), while the import was constantly rising during the viewed period (the biggest in 2012, about 110 million USD). Generally, the biggest export during the whole period was done with Bosnia and Herzegovina, and the import from Germany.

By observing the rang of export from 2008 to 2012 Serbia has been on the fifth place during the whole five viewed years. Concerning the import of the agricultural-food products from Serbia, it has been noting the growing trend. It shows that Serbia was on 11th place in 2008, and on 8th place in 2012.

In the last five years, the most exported agricultural-food products have been cigarettes and soya grains, while imported sugar-beet and sunflower oil.

However, there is a possibility this positive trend to be snapped because of the Croatia leaving CEFTA and entering the European Union, and also because of the beneficiary customs loss.

12. POPIS TABLICA

Red.br.	Naziv tablica	Str.
1.	Pregled razvoja poljoprivrede	6
2.	Carinske kvote za robu uvezenu iz Srbije	13
3.	Robna razmjena poljoprivredno-prehrambenih proizvoda sa Srbijom	17
4.	Izvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u prvih deset zemalja od 2008. do 2012. godine	18
5.	Uvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz prvih deset zemalja od 2008. do 2012. godine	19
6.	Rang zemalja u izvozu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda od 2008.-2012. godine	20
7.	Rang zemalja u uvozu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda od 2008.-2012. godine	21
8.	Izvoz značajnijih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u Srbiju u 2008. godini	22
9.	Uvoz značajnijih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz Srbije u 2008. godini	23
10.	Izvoz značajnijih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u Srbiju u 2009. godini	23
11.	Uvoz značajnijih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz Srbije u 2009. godini	24
12.	Izvoz značajnijih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u Srbiju u 2010. godini	25
13.	Uvoz značajnijih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz Srbije u 2010. godini	25
14.	Izvoz značajnijih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u Srbiju u 2011. godini	26
15.	Uvoz značajnijih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz Srbije u 2011. godini	27
16.	Izvoz značajnijih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u Srbiju u 2012. godini	27
17.	Uvoz značajnijih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz Srbije u 2012. godini	28

13. POPIS GRAFIKONA

Red.br.	Naziv grafikona	Str.
1.	Izvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u Srbiju od 2008.-2012. godine (mil. USD)	16
2.	Uvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz Srbije od 2008.-2012. godine (mil. USD)	17
3.	Ukupan izvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda za prvih deset zemalja (u %)	18
4.	Ukupan uvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda za prvih deset zemalja od 2008.-2012. Godine (u %)	20

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište J.J. Strossmayera

Poljoprivredni fakultet u Osijeku

Sveučilišni diplomski studij, smjer: Agroekonomika

Diplomski rad

**VANJSKO-TRGOVINSKA RAZMJENA POLJOPRIVREDNO-PREHRAMBENIH
PROIZVODA IZMEĐU HRVATSKE I SRBIJE**

Zrinka Bošnjak

Sažetak:

U diplomskom radu je analizirana vanjsko-trgovinska razmjena poljoprivredno-prehrambenih proizvoda između Hrvatske i Srbije. Analiza je provedena za period od pet proteklih godine, odnosno od 2008. do 2012. godine. Također, prikazana je vanjsko-trgovinska razmjena najznačajnijih petnaest uvoznih i izvoznih proizvoda kroz isti period.

Analizom vanjsko-trgovinske razmjene poljoprivredno-prehrambenih proizvoda između Hrvatske i Srbije utvrđeno je da imamo pozitivan saldo. Izvoz u Srbiju bio je najveći 2008. i 2012. godine, (više od 120 milijuna USD), dok uvoz konstantno raste kroz promatrano razdoblje najveći u 2012. godini, oko 110 milijuna USD). Generalno, najveći izvoz kroz cijelo razdoblje postignut je s Bosnom i Hercegovinom, a uvoz iz Njemačke.

Promatrajući rang izvoza od 2008. do 2012. godine Srbija se u svih 5 promatranih godina nalazi na 4. mjestu. Glede uvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz Srbije, Srbija bilježi rastući trend. To pokazuje podatak da je Srbija 2008. godine bila na 11. mjestu, a 2012. godine na 8. mjestu.

U proteklih pet godina od poljoprivredno-prehrambenih proizvoda najviše smo izvezili cigarete, soju u zrnu, dok smo najviše uvezili šećernu repu, ulje od suncokreta.

Međutim, postoji mogućnost da se ovakav pozitivan trend prekine zbog izlaska Hrvatske iz CEFTA-e i ulaska u Europsku uniju zbog gubitka beneficiranih carina.

Rad je izrađen na: Poljoprivrednom fakultetu u Osijeku

Mentor: prof.dr.sc. Ružica Lončarić

Broj stranica: 37

Broj slika: 0

Broj grafikona: 4

Broj tablica: 17

Broj literarnih navoda: 10

Jezik izvornika: hrvatski

Ključne riječi: uvoz, izvoz, poljoprivredno-prehrambeni proizvodi, vanjsko-trgovinska razmjena

Datum obrane:

Stručno povjerenstvo za obranu:

1) doc.dr.sc. Tihana Sudarić, predsjednik

2) prof.dr.sc. Ružica Lončarić, mentor

3) doc.dr.sc. Igor Kralik, član

4) prof.dr.sc. Krunoslav Zmaić, zamjenski član

Rad je pohranjen u: Knjižnica Poljoprivrednog fakulteta u Osijeku, Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku, Kralja Petra Svačića 1 d.

BASIC DOCUMENTATION CARD**Josip Juraj Strossmayer University of Osijek****Faculty of Agriculture****Universiti Graduate Studies, course Agricultural Economics****Graduate thesis****FOREIGN TRADE EXCHANGE OF AGRICULTURAL PRODUCTS BETWEEN CROATIA AND SERBIA****Zrinka Bošnjak****Summary:**

In this graduation thesis was analyzed the foreign trade barter of the agricultural-food stuff between Croatia and Serbia. The analysis was done for the period of the last five years, in other words from the year 2008 to 2012.

It was also shown the foreign trade barter of the fifteen most important and export products during the same period. By the analysis of the foreign trade barter of the agricultural-food products between Croatia and Serbia was established that we have a positive balance. The export to Serbia was the biggest in 2008 and in 2012, (more than 120 million USD), while the import was constantly rising during the viewed period (the biggest in 2012, about 110 million USD). Generally, the biggest export during the whole period was done with Bosnia and Herzegovina, and the import from Germany.

By observing the range of export from 2008 to 2012 Serbia has been on the fifth place during the whole five viewed years. Concerning the import of agricultural-food products from Serbia, it has been noting the growing trend. It shows that Serbia was on 11th place in 2008, and on 8th place in 2012.

In the last five years, the most exported agricultural-food products have been cigarette and soya grains, while imported sugar-been and sunflower oil.

However, there is a possibility this positive trend to be snapped because of the Croatia leaving CEFTA and entering European Union, and also because of the beneficiary customs loss.

This performed at: Faculty of Agriculture in Osijek**Mentor:** prof.dr.sc. Ružica Lončarić**Number of pages:** 37**Number of figures:** 0**Number of chart:** 4**Number of tables:** 17**Number of appendices:** 10**Original in:** Croatia**Key words:** import, export, agricultural-food products (stuffs) foreign, trade barter**Thesis defended on date:****Reviewers:**

- 1) doc.dr.sc. Tihana Sudarić, president of the Commission
- 2) prof.dr.sc. Ružica Lončarić, mentor
- 3) doc.dr.sc. Igor Kralik, member of the Commission
- 4) prof.dr.sc. Krunoslav Zmaić, the Replacement member

Thesis deposited at: Library, Faculty of Agriculture in Osijek, Josip Juraj Strossmayer University in Osijek, Kralja Petra Svačića 1 d.

